

Raad voor het overheidspersoneel
 Pensioenkamer, t.a.v. mw. M.F. van den Berg
 CAOP
 Postbus 556
 2501CN Den Haag
 verzending via e-mail: r.dircke@caop.nl

Raad voor Overheidspersoneel	
PENSIOENKAMER	
Verzonden	29-3-2024
Briefnummer	PK/24.0066 bij11

2 april 2024

Van: Verenigingen van Gepensioneerden
 hierna te noemen VGn, te weten: NBP, FOG ABP, KVEO

Betreft: Reactie verenigingen van gepensioneerden op respons hoorrechtcommissie Pensioenkamer d.d. 29-03-2024

Onderstaand treft u onze reactie aan op uw schriftelijke respons d.d. 29-03-2024 n.a.v. de hoorzittingen die op 27 en 28 maart jongstleden met onze verenigingen plaatsvonden.

Voordat we onze conclusies met u delen, willen we in het licht van het voorliggende concept transitieplan kort terugblikken op wat ook alweer de argumenten waren die hebben geleid tot het nieuwe pensioenstelsel.

- Aanleiding voor het Pensioenakkoord en invoering van de WTP was met name het langjarig uitblijven van indexatie als gevolg van de dalende/lage rente, waardoor zeker ook bij ABP een forse koopkrachtachterstand is ontstaan en het vertrouwen in het pensioenstelsel afnam;
- De essentie van het Pensioenakkoord en de WTP lag in de ambitie om een stelsel te creëren waarin het realiseren van een koopkrachtig pensioen zou bijdragen aan het herstel van vertrouwen. Quote: 'Iedereen gaat erop vooruit'.
- In het huidige transitieplan wordt duidelijk dat het beoogde behoud van koopkracht na pensionering niet wordt bereikt. Sociale partners uiten publiekelijk hun intentie om een koopkrachtig pensioen te waarborgen, maar in de praktijk lijkt dit niet te worden gerealiseerd volgens het voorliggende transitieplan. Geconcludeerd moet dan ook worden dat koopkracht niet hoog op de prioriteitenlijst van vakbonden en werkgevers staat, ondanks voldoende financiële middelen om een koopkrachtig pensioen te realiseren.

Onze conclusies op hoofdlijnen betreffen:

1. Procedurele invulling hoorrecht

- Wij hechten er grote waarde aan dat invulling van het hoorrecht procedureel goed verloopt en concluderen dat ons onvoldoende tijd is toebedeeld om op 4 april 2024 tot een weloverwogen oordeel te kunnen komen.
- Wij vragen u om in het lopende proces van invulling geven aan het hoorrecht extra tijd uit te trekken totdat naar ons oordeel (1) al onze vragen en opmerkingen volledig en adequaat zijn beantwoord, en (2) totdat de gevraagde informatie die nodig is voor een weloverwogen oordeel, aan ons beschikbaar is gesteld, en (3) wij het transitieplan, conform onze juridische plicht, bij onze achterban hebben kunnen toetsen.
- Wij zullen er van onze kant alles aan doen om het tijdspad op de weg naar transitie niet te verstoren maar dat mag niet ten koste gaan van onze juridische verplichtingen of van de kwaliteit van ons eindoordeel. U heeft dat tijdspad, met de kwaliteit en snelheid van uw antwoorden grotendeels zelf in de hand.
- Als de Pensioenkamer onverhoopt de gevraagde extra tijd en informatie niet verstrekt, behouden wij ons het recht voor om bij onze reactie, zoals uiteengezet in deze brief, te blijven. Dit betekent dat wij op basis van deze reactie in dat geval tot een negatief oordeel over het concept transitieplan zullen komen. In dat geval willen wij van tevoren inzage hebben van wat u in bijlage 10 van het transitieplan in gaat vullen en daar nog ons commentaar op geven, dat u dan ook opneemt in bijlage 10.
- Wij behouden ons het recht voor om naar eigen inzicht te bepalen of er, al dan niet na overleg door sociale partners met de achterban, of na vaststelling van het transitieplan, sprake is van belangrijke wijzigingen op basis waarvan wij het noodzakelijk vinden om het hoorrecht opnieuw in te roepen. Wij verzoeken u daarom ons op de hoogte te houden van alle wijzigingen in de uiteindelijk tot stand te brengen regeling die afwijken van het in het transitieplan gestelde.

2. Inhoudelijke conclusies

a. Geen koopkrachtig pensioen na pensioendatum

Uit de respons van de pensioenkamer en het transitieplan blijkt dat er naar verwachting uiteindelijk geen sprake is van een gemiddeld te verwachten reëel pensioen na pensioendatum voor alle deelnemers en gepensioneerden. Daarmee blijft koopkracht een sluitstuk in plaats van een uitgangspunt in het transitieplan en ontstaat er een onevenredig nadeel voor gepensioneerden.

Het pensioen voor jongeren verwordt daarmee tot een 'boterham met schuifworst'.

b. Transitieplan voldoet niet aan eigen doelstelling

Het concept transitieplan voldoet niet aan de door sociale partners zelf gedefinieerde pensioendoelstelling dat 'ingegane pensioenen gemiddeld, gemeten over een langere termijn, mee kunnen groeien met de verwachte inflatie'; wij vragen u om opnieuw te bezien met welke instrumenten (o.a. toedelingsregels) en transitievermogensverdeling deze doelstelling wél kan worden gerealiseerd.

c. Beoordeling volatiliteit uitkering in relatie tot risicopreferentie en risicohouding

- Wij zijn na de eerste hoorzitting en op basis van uw respons enigszins gerustgesteld dat blijkt dat de jaarlijkse kans op daling van de nominale pensioenuitkering binnen de perken blijft.
- Om tot een onderbouwd oordeel te kunnen komen vragen wij om aanvullende informatie die inzicht geeft in de jaarlijkse volatiliteit (max. korting) en koopkrachtontwikkeling vanaf de transitiedatum tot 20 jaar vooruit.
- Wij verzoeken de Pensioenkamer kwantitatief en kwalitatief toe te lichten hoe en in welke mate de jaarlijkse uitkeringsvolatiliteit aansluit op de uitkomsten van de risicopreferentieonderzoeken.
- Om voor ons onbegrijpelijke redenen beperken sociale partners de koopkrachtambitie primair tot de pensioendatum en gaan daarna enkel uit van pensioenaanpassingen o.b.v. overrendement. Hierdoor kunnen jaarlijks (zonder expliciete sturing) situaties ontstaan waarin uitkeringsaanpassingen volkomen losgezongen zijn van de werkelijke koopkrachtontwikkeling. Dit gaat naar onze mening leiden tot grote onvrede bij onze achterban, de gepensioneerden. Wij vragen met klem om in het transitieplan de opdracht op te nemen om als fonds zo veel als mogelijk te sturen op een zo stabiel mogelijk ingegaan koopkrachtig pensioen dat naar verwachting gemiddeld de CPI kan volgen.

d. Beoordeling evenwichtigheid

- Evenwichtige transitie en vermogensverdeling

- Wij concluderen dat gepensioneerden qua vermogen en uitkering inleveren op alle evenwichtigheidscriteria en er tegenover de negatieve kwantitatieve effecten van spreidingsperiode, compensatie, korting achterstallige indexatie en lager risicoprofiel, geen enkel positief punt als compensatie staat.
- De door de Pensioenkamer gemaakte integrale afweging en afwegingsgronden kunnen wij dan ook volstrekt niet onderschrijven, laat staan begrijpen. De einduitkomst achten wij onevenwichtig en leidt tot een onevenredig nadeel voor gepensioneerden.

- Evenwichtige transitie en pensioenvooruitzichten

- De evenwichtigheid van de transitie wordt primair beoordeeld aan de hand van de vergelijking van pensioenvooruitzichten tussen het nieuwe en oude stelsel in een mediaan-, slecht-weer- en goed-weer-scenario, waarbij een bandbreedte geldt van 5%.
- Wij stellen vast dat de einduitkomst voor jongeren tot 40 jaar niet aan de gestelde bandbreedte-eis van 5% voldoen. Voor deze groep loopt het bandbreedteverschil op naar zo'n 35% (40% - 5%). Dat achten wij zwaar onevenwichtig. Het door de Pensioenkamer in de respons genoemde argument dat deze uitkomst evenwichtig is omdat deze hoge uitkomsten voor jongere deelnemers ook gepaard gaan met een grote spreiding in de verschillende scenario's, snijdt in het geheel geen hout en mist iedere grond.
- Wij kunnen niet aan onze achterban van gepensioneerden uitleggen dat er sprake is van een evenwichtige pensioenuitkomst nu blijkt dat jongeren in een mediaan scenario tot 30% of meer aan pensioen opbouwen en in een valt-mee scenario zelfs tot 300% à 400% meer, terwijl daar in een slecht-weer-scenario nauwelijks risico's voor jongeren tegenover staan.
- In ieder van de genoemde scenario's zal de pensioenuitkomst moeten voldoen aan de gestelde bandbreedte volgens het 'all members are equal' principe.

- Compensatie afschaffing Doorsneesystematiek ten laste van het Vermogen
Ondanks uw respons blijven wij van mening dat door de compensatie afschaffing doorsneesystematiek ten laste van het vermogen te brengen werknemers én gepensioneerden in het bijzonder, een onevenredig nadeel oplopen, dat niet op andere wijze in de vermogensverdeling op het moment van transitie wordt gecompenseerd.
- Achterstallige indexatie
Ook na uw respons blijven wij van mening dat het tot een onevenredig nadeel leidt om in de transitie bij de vermogensverdeling geen prioriteit te geven aan achterstallige indexatie (boven generieke verdeling).

Leeswijzer

Wij stellen in deze reactie achtereenvolgens de volgende punten aan de orde:

- I. Invulling hoorrecht
- II. Evaluatie doelstellingen
- III. Beoordeling evenwichtigheid
- IV. Beoordeling Regeling Militairen

Graag willen wij onze reactie met u bespreken op 4 april aanstaande in de geplande hoorzitting.

Wij stellen voor om de zittingen van de verenigingen KVEO, NBP en FOG-ABP te combineren in één zitting die om 15 uur start en naar verwachting uiterlijk om 17.30 uur zal eindigen.

Deelnemers zullen zijn : Koen de Maat (FOG-ABP), P. van der Horst (FOG-ABP), M. Celie (KVEO), P. Dohmen (KVEO), R. van der Maaten (NBP) , J. Mensonides (NBP) en, J. Berkemeijer (NBP).

Graag horen we of u zich hier in kunt vinden.

Deze reactie dient als een geheel gezien te worden met de eerder met u gevoerde correspondentie.

Graag vernemen wij zo spoedig mogelijk, doch zo mogelijk uiterlijk nog voor de hoorzittingen op 4 april 2024, uw antwoord op onze reactie.

Hoogachtend,

Hoogachtend,

Drs. Ronald C. van der Maaten (NBP), Koen de Maat (FOG ABP), en P. H. T. J. M. Dohmen (KVEO)

allen aangesloten bij de Koepel Gepensioneerden
John Kerstens, Voorzitter Koepel Gepensioneerden

I. Invulling hoorrecht

1. Op ons aandringen heeft de Pensioenkamer besloten om meer tijd te nemen voor de invulling van het hoorrecht. Op 27 en 28 maart jongstleden heeft de eerste 1,5 uur durende hoorzitting met iedere vereniging van gepensioneerd plaatsgevonden in een open dialoog. Vrijwel onmiddellijk daarop, op 29 maart jongstleden, mochten wij uw respons ontvangen, met daarin uw reactie op een door u samengestelde bondige samenvatting van onze opmerkingen, oordelen en vragen.
2. Deze gang van zaken neemt echter niet weg dat wij van mening blijven dat ondanks de in uw respons (op blz. 3) gegeven uitleg over de totstandkoming van het concept transitieplan, u ons in het arbeidsvoorwaardelijk proces eerder had kunnen en moeten informeren en betrekken.
Op u rustte en rust de wettelijke plicht om ons oordeel 'op een zodanig tijdstip te vragen dat het van invloed kan zijn op de inhoud van het transitieplan en de daarin verantwoorde keuzes' (PW Art. 150g). Dit heeft u nagelaten. U heeft ons pas eerst op 8 maart 2024 geïnformeerd over het concept transitieplan.
3. Uw toelichting op bladzijde 3 weerlegt ook niet onze constatering dat u ons niet tijdig heeft betrokken. U vermeldt slechts dat 'de wijze waarop invulling wordt gegeven aan het hoorrecht aan u (sociale partners) is', en dat u daar invulling aan hebt gegeven door te kiezen voor een 'compact proces in de tijd', waarbij u denkt ons voldoende gelegenheid te bieden om ons voor te bereiden op het geven van uw oordeel over het concept transitieplan. In uw respons op bladzijde 4 geeft u aan dat u 'twee dagen met hoorzittingen' en de afsluitende facultatieve zitting op 4 april aanstaande, voldoende vindt voor ons om tot een oordeel te komen.
4. **Wij zijn en blijven echter van mening dat ons onvoldoende tijd is toebedeeld (slechts per vereniging 1,5 uur op 27 of 28 maart, plus op 4 april nog 1 uur) om op 4 april 2024 tot een weloverwogen oordeel te kunnen komen.** Wij hechten er grote waarde aan dat invulling van het hoorrecht procedureel goed en zorgvuldig verloopt.
5. **Daarom vragen wij u om in het lopende proces van invulling geven aan het hoorrecht extra tijd uit te trekken totdat naar ons oordeel (1) al onze vragen en opmerkingen volledig en adequaat zijn beantwoord, en (2) totdat de gevraagde informatie die nodig is voor een weloverwogen oordeel, aan ons beschikbaar is gesteld, en (3) wij aansluitend het transitieplan, conform onze juridische plicht, bij onze achterban hebben kunnen toetsen!**
Wij zullen er van onze kant alles aan doen om het tijdpad op de weg naar transitie niet te verstoren maar dat mag niet ten koste gaan van onze juridische verplichtingen of van de kwaliteit van ons eindoordeel. U heeft dat tijdpad, met de kwaliteit en snelheid van uw antwoorden grotendeels zelf in de hand.
6. **Als de Pensioenkamer onverhoopt de gevraagde extra tijd en informatie niet verstrekt, behouden wij ons het recht voor om bij onze reactie, zoals uiteengezet in deze brief, te blijven. Dit betekent dat wij in dat geval op basis van deze reactie tot een negatief oordeel over het concept transitieplan zullen komen.**
7. Een andere verplichting die wettelijk (PW Art. 150g) op u rust is dat 'indien een oordeel gegeven wordt, de werkgever aangeeft wat met het oordeel gedaan is.'. U geeft in uw response aan dat u zult besluiten of u naar aanleiding van onze inbreng uw keuzes en het transitieplan wel of niet zult wijzigen en daarbij zal aangeven wat u met ons oordeel heeft gedaan. Uit uw respons als geheel en in het bijzonder m.b.t. de 2e bullet op bladzijde 4, concluderen wij echter de facto dat u uitsluitend nog eens nadere uitleg geeft, maar op geen enkel punt overweegt of (het begin van een) aanleiding ziet om uw oordeel aan te passen of te herzien naar aanleiding van onze inbreng.
8. **Voorafgaand aan de geplande hoorzitting op 4 april aanstaande, verzoeken wij u om ons schriftelijk te informeren over de specifieke punten waarop u naar aanleiding van onze inbreng voornemens bent wijzigingen aan te brengen in uw keuzes en het concept transitieplan.** Wij kunnen pas dan tot een definitief oordeel komen als wij eerst bekend zijn met deze voorgenomen aanpassingen.
9. **Overigens behouden wij ons het recht voor om naar eigen inzicht te bepalen of er, al dan niet na overleg door sociale partners met de achterban, of na vaststelling van het transitieplan, sprake is van belangrijke wijzigingen op basis waarvan wij het noodzakelijk vinden om het hoorrecht opnieuw in te roepen. Wij verzoeken u daarom ons op de hoogte te houden van alle wijzigingen in de uiteindelijk tot stand te brengen regeling die afwijken van het in het transitieplan gestelde.**
10. U geeft in uw respons aan dat u ons zult informeren over door ons opgebrachte zaken die u niet gaat opnemen in het transitieplan als die bijvoorbeeld naar uw mening niet binnen uw verantwoordelijkheid vallen. Wij verzoeken u met klem deze zaken juist wel op te nemen, zodat die in het geheel van de opdrachtformulering aan het pensioenfonds voldoende aandacht zullen krijgen bij het opstellen van het implementatieplan. Zo nodig zullen wij het bestuur en VO anders zelf informeren over deze zaken, maar wij zijn van mening dat deze zaken een plaats dienen te krijgen in het uiteindelijk transitieplan.
11. Wij behouden ons, net als in eerdere briefwisselingen vermeld, alle rechten voor.

II. Evaluatie doelstellingen

II. A. Een koopkrachtig pensioen

De belangrijkste conclusie die wij trekken uit uw response is dat het door u in het concept transitieplan gedefinieerde doel dat *'ingegane pensioenen gemiddeld, gemeten over een langere termijn, mee kunnen groeien met de verwachte inflatie'*, naar verwachting niet kan worden waargemaakt voor alle deelnemers en gepensioneerden.

Dit leiden wij af uit uw response op bladzijde 12 onder punt 4, respons, tweede bullet, waar staat

1. *We vinden pensioenvooruitzicht belangrijk.
Het pensioenvooruitzicht is de eerste verwachte reële pensioenuitkering die een deelnemer ontvangt op leeftijd 68 jaar ten opzichte van de gemiddelde pensioengrondslag. Reëel betekent dat er rekening wordt gehouden met inflatie (het verwachte pensioen wordt vergeleken met de geïndexeerde grondslag).*
2. *Voor gepensioneerden betekent reëel [red. een reëel pensioen] het bijhouden van de inflatie middels aanpassingen van de pensioenuitkering. In hoeverre dat lukt, zal afhankelijk zijn van de ontwikkeling van de inflatie en de ontwikkeling op de financiële markten.*
3. *Onder het FTK wordt de inflatie niet volledig bijgehouden en dat zal ook niet zo zijn onder de WTP. Naar verwachting is de inflatiecorrectie wel beter onder de WTP.*

Hieruit concluderen wij:

- a. Dat u blijkbaar voor actieven wel (met 65% zekerheid) een reëel pensioen beoogt en ook haalbaar acht in de vorm van een eerste reële pensioenuitkering op de pensioendatum. Maar dat voor alle deelnemers vanaf hun pensioendatum, en dus ook voor huidige gepensioneerden vanaf de transitiedatum, na ingang pensioen naar verwachting (in een mediaan scenario derhalve) de inflatie (ook op langere termijn) niet bijgehouden kan worden en er dus naar verwachting uiteindelijk geen sprake is van een gemiddeld te verwachten reëel pensioen na pensioendatum voor alle deelnemers en gepensioneerden. **Daarmee blijft koopkracht een sluitstuk in plaats van een uitgangspunt in het transitieplan en ontstaat er een onevenredig nadeel voor gepensioneerden.**
- b. **Dat de Pensioenkamer o.b.v. dit transitieplan derhalve niet kan voldoen aan de door sociale partners zelf gedefinieerde pensioendoelstelling dat *'ingegane pensioenen gemiddeld, gemeten over een langere termijn, mee kunnen groeien met de verwachte inflatie'*, en vragen u om opnieuw te bezien met welke instrumenten (o.a. toedelingsregels) en transitie-vermogensverdeling deze doelstelling wél kan worden gerealiseerd.**
- c. Dat 'of in het oude stelsel de inflatie al dan niet bijgehouden kon worden' niet ter zake doet, als het gaat om vast te stellen of de nieuwe pensioenregeling voldoet aan de doelstelling zoals gedefinieerd door sociale partners.
- d. Dat - alhoewel ons bekend is dat er nooit sprake kan zijn van een koopkrachtgarantie - er met name voor (jongere) deelnemers geldt dat er blijkbaar een 'koopkrachtverwachting' geldt 'tot aan de voordeur van de pensioendatum', en dat vanaf het moment dat het pensioen daadwerkelijk is ingaat, die koopkrachtverwachting daarna niet meer waargemaakt kan worden. **Het pensioen voor jongeren verwordt daarmee tot een 'boterham met schuifworst'.**
- e. Dat de indruk die in dit concept transitieplan wordt gewekt en waarvan FNV richting haar achterban ook melding maakt, is *'Behoud van koopkracht en bestaanszekerheid door keuze voor de solidaire premiereregeling'*¹, pertinent onjuist is. Wij achten deze wijze van verwoording in het concept transitieplan en de uitingen van FNV misleidend. **Wij vragen u en FNV dit publiekelijk te rectificeren door aan te geven dat koopkrachtbehoud naar verwachting nog niet volledig kan worden bereikt in het nieuwe contract en dat dit nog nader onderwerp van studie is.**
- f. Dat wij in onze eerdere vragen meerdere malen aangedrongen hebben op transparantie in de vorm van berekeningen over de mate waarin er in diverse scenario's naar verwachting sprake zal zijn van een koopkrachtig pensioen na pensioendatum dat de inflatie kan volgen. Dergelijke berekeningen zouden voorhanden moeten zijn bij het nemen van een onderbouwd transitiebesluit door sociale partners. **Daarom vragen we u opnieuw om ons van dergelijke berekeningen te voorzien waarbij duidelijk wordt hoe in drie verwachte scenario's het ingegaan pensioen na pensioendatum zich jaarlijks zal ontwikkelen in een periode van 20 jaar na pensioendatum.** Geen vergelijking dus met het oude stelsel, maar de verwachte ontwikkeling van bijvoorbeeld 10.000 euro aan uitkering vanaf het moment van transitie voor een gepensioneerde deelnemer en vanaf de pensioendatum voor andere deelnemers.
- g. Dat met betrekking tot het gemiddeld volgen van de inflatie in de uitkeringsfase u in uw response nog eens toelicht dat jaarlijks proberen aan te sluiten bij de CPI niet past bij de opzet van de nieuwe pensioenregeling en dat garanties erg duur zijn, begrijpen wij, maar daar hebben wij ook niet om gevraagd. **Wij vragen om de ontwikkeling van de jaarlijkse pensioenuitkering te vergelijken met de situatie dat het pensioen jaarlijks gemiddeld met de consumentenprijsindex (CPI) stijgt.** Alleen een dergelijk overzicht geeft het vereiste en juiste inzicht in de mate waarin koopkrachtbehoud na pensioendatum kan worden bereikt.

¹ <https://tinyurl.com/FNVBehoudKoopkracht>

II. B. Stabiliteit van de uitkering (beperkte uitkeringsvolatiliteit)

Met betrekking tot het realiseren van een stabiele verwachte koopkrachtige uitkering, stellen we het volgende vast:

a. Volatiliteit uitkering en risicohouding

- Wij vroegen om duidelijk aan te geven in welke mate de jaarlijkse volatiliteit van de pensioenuitkeringen aansluit bij de risicopreferentie en/of risicohouding van gepensioneerden. De jaarlijks te verwachten volatiliteit van de uitkering is voor (verenigingen van) gepensioneerden, met name die met een klein pensioeninkomen, een belangrijk onderwerp. In uw respons zegt u 'wij denken dat de huidige uitkomsten representatief zijn en ook passen bij de risicovoorkeuren van de deelnemers'.
- Wij vinden het van belang om als verenigingen van gepensioneerden tot een onderbouwd oordeel te kunnen komen op dit punt. **Daarom verzoeken wij de Pensioenkamer kwantitatief toe te lichten hoe en in welke mate de jaarlijkse uitkeringsvolatiliteit aansluit op de uitkomsten van de risicopreferentieonderzoeken.**

b. Jaarlijkse volatiliteit nominale uitkering

- In uw respons licht u toe:
 - Dat bij een richtdekkingsgraad van 110% in de eerste 5 jaar na transitie de kans op verlaging 3% is, waardoor er een kans van 97% is dat de pensioenen in die eerste 5 jaar niet dalen (0% daling).
 - Dat betekent ook dat in de eerste 5 jaar na transitie de genoemde zekerheid van 95% op een [red. maximale] verlaging van meer dan 5% of 10% ruimschoots wordt behaald.
 - Dat de kans dat een korting [red. in enig jaar] hoger is dan 10% is niet apart uit de berekeningen gefilterd, maar wordt door u ingeschat op ongeveer 1%.
 - Dat zonder solidariteitsreserve de kans dat de uitkering daalt in de eerste 5 jaar na de transitie niet meer 3% bedraagt, maar rond de 10% ligt.
- Wij zijn enigszins gerustgesteld dat o.b.v. deze toelichting blijkt dat de jaarlijkse kans op daling van de nominale pensioenuitkering binnen de perken blijft.
- Wij begrijpen nog niet hoe de jaarlijkse 'kans op verlaging van 3%' in de eerste 5 jaar na transitie zich vertaalt naar een 'kans van 97% dat de pensioenen in de eerste 5 jaar niet dalen'. Graag ontvangen we hier een toelichting op. Ook achten wij het richting onze achterban noodzakelijk om te vernemen wat (o.b.v. 90% en 95% zekerheid) de kans is dat de pensioenuitkering in/na het eerste en tweede jaar van transitie verlaagd wordt en wat in dat geval de gemiddelde en maximale korting bedraagt.
- Wij verzoeken u ons over deze kortingskans in het eerste en tweede jaar na transitie te informeren en daarbij aan te geven met hoeveel procent de pensioenuitkering in dat geval gemiddeld en maximaal daalt. Wij vragen u dit overzicht te geven, zowel met als zonder solidariteitsreserve, bij een invaardekkingsgraad van zowel 110% als 101,5%.

c. Jaarlijkse volatiliteit reële uitkering

- In uw respons stelt u
 - Dat er geen sprake van is dat koopkracht een sluitstuk is in het transitieplan, omdat deze koopkracht uit het overrendement wordt gefinancierd, en dat u zich in de nieuwe regeling richt op een kans van circa 65% op een reëel pensioen van ten minste 80% middelloon.
 - Dat de relatie tussen CPI en de aanpassing van het pensioen niet meer expliciet in het nieuwe contract zit. Lange termijn wordt de inflatie in het mediane scenario wel bijgehouden, maar CPI is niet meer de directe maat in de zin van de maximale indexering mits er voldoende buffer is. Dat is een keuze binnen het stelsel. Daarmee is ook de jaarlijkse vergelijking met de CPI in het nieuwe systeem niet aan de orde.
- Wij delen uw conclusie 'dat het niet meer sturen op een koopkrachtig ingegaan pensioen dat gemiddeld de inflatie (CPI) kan bijhouden een keuze binnen het stelsel is', volstrekt niet. Het is een keuze van sociale partners om al of niet op een gemiddeld koopkrachtig pensioen te sturen. De Pensioenwet biedt daar de mogelijkheden toe, d.m.v. het hanteren van toedeelregels en vullings- en onttrekkingsregels van de reserves.
- Om voor ons onbegrijpelijke redenen beperken sociale partners blijkbaar de koopkrachtambitie primair tot de pensioendatum en gaan daarna uitsluitend uit van pensioenaanpassingen o.b.v. overrendement. Hierdoor kunnen jaarlijks (zonder expliciete sturing) situaties ontstaan waarin uitkeringsaanpassingen volkomen losgezongen zijn van de werkelijke koopkrachtontwikkeling. Dit gaat naar onze mening leiden tot grote onvrede bij onze achterban, de gepensioneerden. **Wij vragen u met klem om in het transitieplan de opdracht op te nemen om als fonds zo veel als mogelijk te sturen op een zo stabiel mogelijk ingegaan koopkrachtig pensioen dat naar verwachting gemiddeld de CPI kan volgen.**

III. Beoordeling evenwichtigheid

III-A. Samenvatting beoordeling evenwichtigheid door Pensioenkamer

We lezen in het concept transitieplan en uw respons met betrekking tot de afwegingen die de Pensioenkamer t.a.v. van het bereiken van een evenwichtige transitie heeft gemaakt, onder meer het volgende:

1. Kwalitatief afwegingskader

De uiteindelijke afweging of de vermogensverdeling leidt tot een evenwichtige transitie is een kwalitatieve totaalafweging, gebaseerd op de kwantitatieve uitkomsten van de verschillende maatstaven.

2. Maatstaven evenwichtigheid

- a. Een belangrijke maatstaf vinden wij de reële pensioenverwachting. We streven naar een verandering in het pensioenvooruitzicht tussen 0 en +5%. Dit betekent dat het pensioenvooruitzicht in de nieuwe regeling 0 tot 5% hoger is dan het pensioenvooruitzicht in de huidige regeling.
- b. Daarnaast streven we naar een verandering in het netto profijt tussen -5% en +5%. Dit betekent dat het netto profijt in de nieuwe regeling maximaal 5% afwijkt van het netto profijt in de huidige regeling.
- c. We streven ernaar dat de kans op een verlaging van uitkering in de eerste 5 jaar na transitie lager is dan 5%.

3. Afweging evenwichtigheid

- a. De vermogensverdeling die wij aan ABP voorstellen, geeft voor vrijwel alle situaties verschillen tussen de nieuwe regeling en de huidige regeling die binnen de door ons aangegeven bandbreedtes liggen. Soms zijn de verwachte verschillen nog gunstiger dan door ons aangegeven. Dat geldt vooral voor jongere deelnemers. Deze hoge uitkomsten voor jongere deelnemers gaan ook gepaard met een grote spreiding in de verschillende scenario's. Wij vinden daarom dat deze uitkomsten passen binnen de evenwichtigheid.
- b. De 65% kans is deel van onze ambitie voor de nieuwe regeling. U ziet hoe groot de volatiliteit is en we hebben aangegeven dat blijkt uit onder andere het RPO dat ook de huidige deelnemers hechten aan zekerheid. We willen hen die bieden door de pensioendriehoek de premie zo vast te stellen dat er voldoende kans is op dat reële pensioenvooruitzicht van 80% middelloon. Dat is iets anders dan de vergelijkingen die we doen om de evenwichtigheid van de transitie te beoordelen. Daarvoor zijn voorschriften die aangeven welke maatstaven (verwacht pensioen en netto profijt) in elk geval bij welke scenario's (5%, 50% en 95% percentiel) moeten worden beschouwd. Impliciet loopt daar inderdaad de 65% kans uit de nieuwe regeling doorheen, maar dat geldt ook voor andere aspecten. Zo kan in de figuren over het pensioenvooruitzicht niet gelezen worden dat een stukje pensioenuitkomst is uitgeruild tegen een lage kans op verlagingen voor ingegane uitkeringen.

4. Pensioenpremie blijft gelijk

De totale pensioenpremie blijft ongeveer gelijk omdat sociale partners de deelnemers die in de nieuwe regeling gaan starten ongeveer dezelfde kans willen bieden als de huidige deelnemers op een "goed pensioen", dat wil zeggen een koopkrachtig pensioen van 80% middelloon bij 43 dienstjaren.

5. Compensatie afschaffing Doorsneesystematiek ten laste van het Vermogen

- a. Alleen deelnemers ontvangen een compensatie, omdat het afschaffen van de doorsneesystematiek gevolgen heeft voor toekomstige opbouw en niet voor reeds opgebouwde pensioenaanspraken. We reserveren 3% van de voorziening pensioenverplichtingen voor compensatie bij de gewenste invaardekkingsgraad van 110%.
- b. Wij denken dat de door ons voorgestelde vermogensverdeling in lijn is met de Wtp en wettelijk is toegestaan. Artikel 129 PW is van toepassing onder het FTK. Voor de transitie zijn in art. 150 specifieke bepalingen opgenomen voor de vermogensverdeling. Vermogen bestemmen voor compensatie afschaffing doorsneesystematiek is hierin expliciet opgenomen en dus niet in strijd met de wet.
- c. De toe te kennen compensatie afschaffing DSS betreft een vermogensverdeling onder deelnemers aan het fonds, welk vermogen aan hun persoonlijke pensioenvermogen wordt toegevoegd. Dit is niet een terugstorting in de zin van Art. 129b PW (er is geen sprake van premiekorting, premie blijft gelijk en kostendekkend) of restitutie (er wordt geen vermogen onttrokken aan de pensioenbestemming).

6. Achterstallige indexatie

- a. Sociale partners achten het zeker niet onredelijk om ook te streven naar het op transitiedatum geven van een tegemoetkoming omdat in het huidige systeem niet altijd de volledige indexatie ambitie gerealiseerd kon worden. In het geheel van doelen die sociale partners nastreven, heeft na-indexatie ook zeker een plek.
- b. In de afweging is echter ook mee gewogen dat in deze transitie, maar ook in de huidige regeling, niet alle effecten van gebeurtenissen of keuzes die ooit hebben plaatsgevonden, kunnen worden meegenomen of gladgestreken; of dat nu gaat om indexaties, premieafspraken, pensioenleeftijden of andere elementen uit de wetgeving of pensioenregeling.
- c. Ook in de huidige regeling is na-indexatie nog lang niet in beeld, dat vraagt een dekkingsgraad van 140-145.

III-B. Reactie VGn op de wijze van evenwichtige belangenafweging door de Pensioenkamer

Ondanks de uitleg in de respons van de Pensioenkamer en met als wettelijk uitgangspunt dat de totale transitie evenwichtig moet zijn, blijft onze conclusie dat het nu voorliggend transitieplan niet evenwichtig is.

Het voorliggend transitieplan leidt volgens ons tot onevenredig nadeel voor de groep gepensioneerden.

Hieronder lichten wij onze conclusie puntsgewijs nader toe

1. Kwalitatief afwegingskader

Wij onderschrijven de methodiek van kwalitatieve totaalafweging gebaseerd op de kwantitatieve uitkomsten van de verschillende maatstaven. Juist o.b.v. dit afwegingskader komen wij tot een fundamenteel andere conclusie dan de Pensioenkamer in het concept transitieplan.

Samenvattend het totale kader van afwegingspunten bezien, stellen we het volgende vast:

Thema/Criterium	Effect op vermogen en uitkering
1. Niet volledig meegeven, en dus afzien van achterstallige indexatie	Negatief kwantitatief
2. Compensatie afschaffing doorsneesystematiek t.l.v. vermogen	Negatief kwantitatief
3. Spreidingsperiode van 10 jaar in standaardregel transitie	Negatief kwantitatief
4. Lager risicoprofiel gepensioneerden in nieuw stelsel	Negatief kwantitatief
5. Vervallen van voorwaardelijke indexatie o.b.v. CPI norm	Negatief kwalitatief
6. Mismatch tussen inflatie en overrendement in nieuw stelsel	Negatief kwalitatief
7. Vorming solidariteitsreserve t.b.v. voorkomen daling pensioenuitkering	Neutraal
8. Vorming wettelijke reserves	Neutraal

Wij concluderen dat gepensioneerden qua vermogen en dus qua uitkering, op alle evenwichtigheidscriteria inleveren, en er tegenover de negatieve kwantitatieve effecten van spreidingsperiode, compensatie, korting achterstallige indexatie en lager risicoprofiel, geen enkel positief punt als compensatie staat. De door de Pensioenkamer gemaakte integrale afweging en afwegingsgronden kunnen wij dan ook volstrekt niet onderschrijven, laat staan begrijpen.

De einduitkomst achten wij onevenwichtig en leidt tot een onevenredig nadeel voor gepensioneerden.

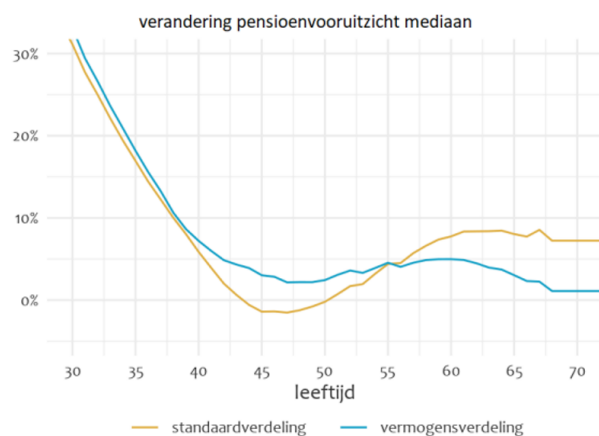
2. Maatstaven evenwichtigheid

Wij kunnen ons vinden in de door de Pensioenkamer gehanteerde maatstaven.

Zoals eerder vermeld voldoet de einduitkomst voor jongeren tot 40 jaar niet aan de gestelde bandbreedte eis van 5%.

Een maatmens van 25 jaar en 43 dienstjaren die uitgangspunt is bij de premievaststelling, is zelfs uit de grafiek weggelaten.

Voor jongeren onder de 40 jaar loopt het bandbreedteverschil op naar zo'n 35% (40% - 5%). Dat achten wij zeer onevenwichtig.

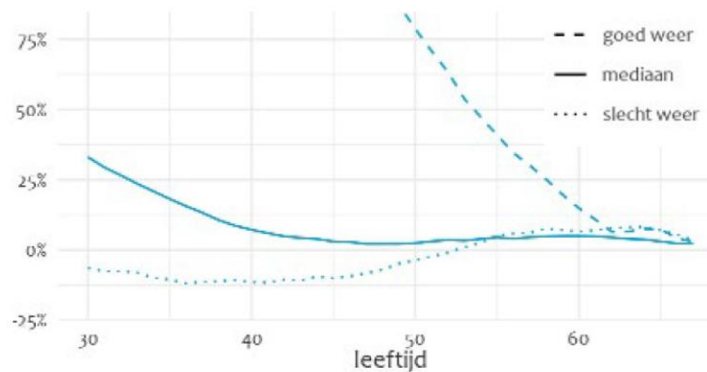
Figuur 11. Verandering in pensioenvooruitzicht (mediaan) bij gekozen vermogensverdeling en wettelijke basissituatie voor modelmaatmensen met volledig dienstverband

Eveneens blijven wij het onevenwichtig vinden dat, zoals uit figuur 11 blijkt, de vermogensverdeling in verband met compensatie doorsneesystematiek ten laste van het vermogen zo wordt aangepast dat jongeren daaraan geen bijdrage leveren en de bijdrage dus per saldo geheel ten laste van de ouderen (55+) en gepensioneerden plaatsvindt. Gepensioneerden leveren hier zo'n 5% van hun pensioenuitkering in. Als de premiestelling voor jongeren zo ruim is, kunnen wij niet aan 55-plussers en gepensioneerden uitleggen waarom juist zij alleen zouden moeten bijdragen aan compensatie, terwijl jongeren daartoe juist de ruimte in de premie hebben.

3. Afweging evenwichtigheid

Hoe kunnen wij, gelet op de uitkomsten in figuur 11 op de vorige pagina, aan ouderen (55+) en gepensioneerden uitleggen dat jongeren in een mediaan scenario tot 30% of meer aan pensioen opbouwen?

Het door de Pensioenkamer in de respons genoemde argument dat deze uitkomst evenwichtig is omdat deze hoge uitkomsten voor jongere deelnemers ook gepaard gaan met een grote spreiding in de verschillende scenario's, snijdt in het geheel geen hout en mist iedere grond, zoals wij hieronder beargumenteren.

Figuur 4. Verandering in pensioenvooruitzicht voor modelmaatmensen met een volledig dienstverband

- Een reëel pensioenvooruitzicht voor jongeren dat in een mediaan scenario voor een dertig-jarige op ruim 130% en voor een 25-jarige op ruim 140% pensioenvooruitzicht t.o.v. het oude stelsel uitkomt, mist iedere vorm van evenwichtigheid en strookt ook niet met de in het transitieplan genoemde uitgangspunten: (1) 'het algemene uitgangspunt hierbij is dat we zo dicht mogelijk bij de huidige pensioenregeling blijven', en (2) 'bij het ontwikkelen van de nieuwe regeling is de huidige regeling als uitgangspunt genomen'.
- Spreiding als argument gebruiken om evenwichtigheid aan te tonen, faalt helaas. Spreiding kan geen argument voor evenwichtigheid zijn om de simpele reden dat ieder scenario (mediaan, valt-mee, valt-tegen) op zich evenwichtig moet uitpakken binnen de gestelde (5%) bandbreedte.
- Dat spreiding überhaupt geen argument is om hogere pensioenuitkomsten voor jongeren te legitimeren, blijkt uit het feit dat in een valt-mee scenario de pensioenvooruitzichten op 300% à 400% (of meer; valt ver buiten figuur 7 van het transitieplan) van de pensioenvooruitzichten in het huidig stelsel uitkomen en dat daar in een valt-tegen scenario nauwelijks een verlies (enkele procenten) tegenover staat. Met andere woorden: jongeren lopen nauwelijks risico op de lange termijn.
- Last but not least kunnen wij niet begrijpen dat voor jongeren, die wij graag een goed en gedegen pensioen toedichten, zo extreem risicovol wordt belegd, terwijl dat blijkbaar helemaal niet noodzakelijk is om een pensioen te bereiken dat aan de doelstellingen in het concept transitieplan voldoet.
- In extreme valt-tegen scenario's moet dan ook nog eens een beroep gedaan worden op de solidariteitsreserve, met alle ongewenste gevolgen van dien voor de oudere deelnemers en gepensioneerden.

Wij concluderen dat wij de in dit transitieplan gepresenteerde pensioenresultaten niet evenwichtig achten.

4. Pensioenpremie blijft gelijk

- Wij begrijpen dat u de pensioenpremie in principe gelijk wil houden. Op grond van de doorsneesystematiek zou dus te verdedigen zijn dat (omdat jongeren te veel betaalden) de premie zou kunnen dalen. Als jongeren bereid zijn om ook nog meer risico te lopen (een ander uitgangspunt bij het nieuwe stelsel) zou de premie nog verder naar beneden gebracht kunnen worden.
- Echter, hier is niet voor gekozen en de premie blijft gelijk. Het is dus niet zo verwonderlijk dat in dat geval de pensioenprognoses voor jongeren tot exorbitante uitkomsten leiden.
- Jongeren lijken met deze propositie goed af, maar het grote risico is niet zozeer gelegen in het rendementsrisico op lange termijn, maar in het risico, of eigenlijk welhaast de zekerheid dat als zich een mediaan scenario ontwikkelt, de premie in de toekomst zal worden verlaagd. In dat geval zal ook de compensatie ex-post onvoldoende blijken en de bijdrage aan solidariteitsreserve zal dalen.
- Hoewel het onderwerp premie gepensioneerden dus slechts indirect raakt, lijkt de huidige wijze van premievaststelling (o.b.v. 65% zekerheid met een bandbreedte) op zijn minst niet consistent en niet duurzaam of een lang leven beschoren.

5. Compensatie afschaffing Doorsneesystematiek ten laste van het Vermogen

- Compensatie betreft gemiste toekomstige pensioenopbouw
Wij constateren dat u, net als wij, van mening bent dat de compensatie betrekking heeft op de toekomstige opbouw van pensioenen. U gaat in uw respons echter voorbij aan het feit dat compensatie daarom primair gefinancierd zou moeten worden uit de premie(ruimte) en voert feitelijk geen argumenten aan waarom het evenwichtig zou zijn de contante waarde van deze premie ten laste van het vermogen van alle deelnemers en gepensioneerden te brengen.
- Compensatie ten laste van vermogen leidt tot onevenredig nadeel
 - U gaat er niet op in, en weegt dus niet mee, dat door de compensatie (gedeeltelijk) ten laste van het gemeenschappelijk (eigen) vermogen van alle Deelnemers te brengen, feitelijk de actieve werknemers, slapers én gepensioneerden dit door de werkgever verschuldigde premiedeel (70% !) ten laste van hun eigen pensioenvermogen betalen en v.w.b. hun eigen premiedeel dat vestzak-broekzak betalen uit vermogen waarvoor zij in het verleden al premies hebben betaald.
 - Ook weegt u niet mee dat de facto de gepensioneerden de compensatie financieren, terwijl jongeren (onder de 40 jaar) daar geen of nauwelijks een bijdrage aan leveren (zie figuur 11 onder B-2).
 - Het argument dat het aandeel in het totale fondsvermogen van jongeren te laag is voor een bijdrage die enig gewicht in de schaal legt, klopt wellicht gedeeltelijk, maar wordt niet financieel onderbouwd. Daarbij komt dat juist bij jongeren (gelet op hun verwacht pensioenresultaat) premieruimte aanwezig om bij te dragen in de vorm van premiebetaling.
 - Hoewel wij het op grond van artikel 129 lid 1 sub b Pw² fundamenteel niet met u eens blijven dat compensatie t.l.v. het vermogen brengen wettelijk expliciet is toegestaan, betekent dit (ook niet op grond van artikel 150 Pw) nog niet dat deze methode een standaard handelswijze is die niet onderbouwd zou hoeven worden. Juist omdat het ten laste van het vermogen brengen van de compensatie een onevenredig nadeel oplevert voor gepensioneerden, dienen de argumenten daarvoor robuust te zijn. Hierbij dient de mate waarin gepensioneerden bijdragen aan de compensatie tevens een punt van afweging te zijn. Die afweging ontbreekt in het concept transitieplan. Ook dient zorgvuldig onderbouwd te worden waarom financiering middels toekomstige premies onredelijk zou zijn.
 - Het gaat er dus bij de vaststelling niet om of het wettelijk mag, maar of het noodzakelijk, redelijk en evenwichtig is om eenzijdig van gepensioneerden te vragen om een deel van de compensatie voor actieven ten laste van hun vermogen te financieren. Een deugdelijke argumentatie daarvoor ontbreekt in uw afwegingen.

Concluderend blijven wij van mening dat door de compensatie afschaffing doorsneesystematiek ten laste van het vermogen te brengen werknemers én gepensioneerden in het bijzonder, een onevenredig nadeel oplopen, dat niet op andere wijze in de vermogensverdeling op moment van transitie wordt gecompenseerd. Wij beraden ons nader om dit juridisch te laten toetsen.

6. Achterstallige indexatie

- In uw respons wijst u er op dat het u wettelijk is toegestaan om aan achterstallige indexatie geen prioriteit te geven. [Artikel 129 lid 1 sub b](#) acht u niet van toepassing meer. Hoewel wij deze opvatting volstrekt niet delen, geldt ook hier dat het ons verbaast dat de Pensioenkamer hier alleen kijkt naar wat naar de letter van de wet blijkbaar mag en niet de geest van de wet in haar overwegingen betreft.
- Het eigen vermogen van een pensioenfonds dient als buffer (zekerheid dat pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen) en de financiering van (toekomstige) indexaties. Gelet op PW Artikel 129 kunnen onttrekkingen aan dit eigen vermogen (terugstortingen) boven het niveau van de wettelijke reserve pas plaatsvinden als eerst 'de voorwaardelijke toeslagen zowel met betrekking tot de voorgaande tien jaar zijn verleend als ook in de toekomst kunnen worden verleend' [PW Artikel 129 Lid b].
- Compensatie, dat feitelijk de eenmalige financiering van toekomstige pensioenaanspraken betreft, is dus de facto te zien als een onttrekking aan het eigen vermogen die wettelijk alleen mag plaatsvinden als eerst de achterstallige indexatie (over de afgelopen 10 jaar) gefinancierd is.
- Wij merken overigens op dat achterstallige indexatie niet alleen de gepensioneerden raakt, maar in belangrijke mate ook de actieve deelnemers en slapers in het fonds.

Wij concluderen dat het tot een onevenredig nadeel leidt om in de transitie bij de vermogensverdeling geen prioriteit te geven aan achterstallige indexatie (boven een generieke verdeling). Wij beraden ons nader dit juridisch te laten toetsen.

² <https://tinyurl.com/ART129-1-sub-b>

IV. Beoordeling Militairen

- a. Met instemming is kennisgenomen van de voorgestelde maatregelen voor het nabestaandenpensioen voor militairen.
- b. De inkoop van de begroting gefinancierde aanspraken door het ABP wordt ondersteund mits alle kosten hiervan zodanig worden vergoed door de werkgever dat er gegarandeerd geen nadeel kan ontstaan bij de transitie van de pensioenuitkeringen van de betreffende militairen naar het nieuwe stelsel. We zouden graag zien dat de sociale partners in het transitieplan opnemen welk alternatief beschikbaar is als het benodigde kapitaal op datum van invaren niet beschikbaar is. Als het kapitaal niet beschikbaar is kan er niet worden ingevaren.
- c. De aangeleverde berekening voor het afschaffen van de niet korten bepaling is te volgen hoewel de afkooppremie naar onze mening te laag is. Het tijdstip van invaren heeft geen voorspellende waarde voor het vervolg. Een dekkingsgraad van 110% zegt niet veel over de mogelijke korting in de komende jaren. Daarom blijft het standpunt dat de vergoeding voor het afschaffen van de niet korten bepaling ook moet gelden bij een hogere dekkingsgraad.